

METODERAPPORT **SKUP 2024**

Russer- hyttene

INNSENDERE TV 2 Anne Sofie Rønnfeldt, Kjell Persen,
Simen Grimstad Øksnes, Malene Indrebø-Langlo,
Johan Falnes, Sonja Skeistrand Sunde, Øystein
Bogen, Elin Sørsdahl, Ole E. Ebbesen, Daniel Fosseng

Innledning	1
Slik startet det	1
En nyhetsmelding tikket inn	2
Metode del 1: Jakten på russiske eiere – kartleggingen	2
Innsyn i eiendommer registrert på D-nummer	3
Jakten i grunnbøkene og infotorg	3
Chat GPT for navnestamme – en hjelper med svakheter	4
Analysen av eiendommenes plassering	4
Google Earth og nasjonalbiblioteket	4
Utfordring: Få alle koordinatene i samme format	5
Avstand fra hytte/eiendom til listen vår	5
Å ikke publisere datasettet – etikk	5
Metode del 2: Å grave i Russland – verifisering	5
Stang inn – Putins ordfører dukket opp	6
Samarbeidet med Dossier	6
Bardufoss og kildenettverket i Målselv Fjellandsby	8
Avdekket militærtrening av barn via russisk Facebook	8
Verifisering – en ellevill flamingo-video	9
Sanksjonslister fra EU og USA	9
Strazding: Å dokumentere koblinger til russisk etterretning	9
Kartlegging av styremedlemmer i Energogarant	10
Verifisering av bilder og OSINT-metoder	11
Sosnovskiy: Verifisering gjennom Osint og TIN-nummer	11
Utfordringer med Dossier-samarbeidet:	13
Gjennombruddet – snakke gjennom skjema	13
Logoen på sanatoriet	14
Å forstå et russisk TIN-nummer	14
Læringspunkter fra samarbeidet med Dossier:	15
Det nedlagte gamle hjemmet i Finland	16
Motstand og etiske vurderinger	17
Imøtegøelser og sporing	17
Identifisering og PFU-klage	17
Spesielle erfaringer	18
Organisering av arbeidet	19
TV 2s viktigste funn	19
Konsekvenser	20
Vedlegg - oversikter og publiserte saker	21
Vedlegg 1: Oversikt over eiendommer og nøkkelpersoner	21
Vedlegg 2: Liste over publiserte saker	25

Innledning

Vinteren 2024, med stridsbåter og helikoptre, inntar allierte Nato-styrker en iskald fjord i Troms. Flere av soldatene er maskerte for å beskytte sin identitet. De vet at Russland følger med. Mens angrepskrigen raser i Ukraina, tilspisser situasjonen seg i nordområdene. Lenge har Norge vært Natos øyne og ører i nord. Nå trener soldatene i fjorden på et mulig angrep fra Russland under storøvelsen Nordic Response. I samme kystområde ligger et stort tyrolerhus og et nedlagt lagerbygg. Eieren er en velstående russisk forretningsmann med koblinger til russisk etterretning.

TV 2 har avdekket at flere personer med forbindelser til makten i Russland eier eiendommer nær strategisk viktige områder i Norge, blant annet i et hyttefelt i Målselv fjellandsby. Hyttefeltet har fri sikt til Bardufoss militære flystasjon, som er en av Natos viktigste baser i nord. Vegg i vegg ligger også Hærens hovedkvarter.

Sakene om russerhyttene ble nyhetsoppdrag i ni land. Flere nye lovforslag i Norge er på trappene. TV 2 har også belyst hvordan våre naboland har endret loven for å forhindre uønsket russisk eierskap. I forbindelse med en reise til Finland i juni 2024 besøkte justis- og beredskapsminister Emilie Enger Mehl (Sp) eiendommer TV 2 hadde omtalt.

TV 2 har brukt et bredt spekter av metoder, alt fra tradisjonelt feltarbeid til helt ny systematikk. I denne rapporten vil vi redegjøre for hvordan vi identifiserte utenlandske eiere og deres eiendommer ved hjelp av D-nummer, hvordan vi puslet sammen mange små deler av informasjon på russisk, og hvordan vi brukte russiske TIN-numre som ID-markører for å verifisere personer. Vi deler også erfaringer fra samarbeidet med journalister fra Dossier Center og læringspunkter om ting vi burde gjort annerledes.

Slik startet det

Igjen og igjen har norske sikkerhetsmyndigheter varslet om økt etterretningspress, og Russland utgjør den aller største etterretningstrusselen. Presset er spesielt høyt i nord, ifølge trusselvurderinger fra Politiets sikkerhetstjeneste (PST). Det var i kjølvannet av dette at spørsmål meldte seg i TV 2s utenriksavdeling: Hva er Norges svakheter? Hvor er sikkerhetshullene? Vi snakket med flere kilder innen innen forsvar og sikkerhetspolitikk, som delte bakgrunn og bekymringer. Flere pekte på svakhetene i det norske eiendomsmarkedet og at man har svært lite informasjon om utenlandske eiere av norsk eiendom.

I flere tiår har utenlandske statsborgere fritt kunnet kjøpe hus og hytter i Norge, også personer fra land som utgjør en etterretningstrussel. Norske myndigheter har aldri hatt noen systematisk sjekk av hvem kjøperne er. PST har i en årrekke advart mot at eiendom brukes i etterretning mot Norge. Selv om sikkerhetssituasjonen ble dramatisk endret etter at Russland invaderte Ukraina, har russiske statsborgere kunnet fortsette å kjøpe eiendom i Norge, fullt lovlig.

Regjeringen skal gjennomføre et historisk løft av forsvaret i Norge. Det er også gjort andre sikkerhetsinnstramminger, som strengere regler for oppkjøp av norske selskaper. Etter hvert i prosjektet diskuterte vi et stort paradoks: Kunne det være slik at vi bruker 600 milliarder på forsvaret, men fortsatt har en åpen låvedør gjennom det private eiendomsmarkedet?

En nyhetsmelding tikket inn

Tidlig i prosjektet tikket en standard nyhetsmelding inn hos utenriksavdelingen. Den gikk nok under radaren hos mange: Det finske forsvarsdepartementet hadde blokkert tre russiske statsborgere fra å kjøpe eiendom i Finland. Grunnen: Hensynet til nasjonal sikkerhet. Kjøperne hadde koblinger til makten i Russland, noe finske myndigheter mente var problematisk.

Finland har delegert ansvaret for sikkerhet i eiendomsmarkedet til Forsvarsdepartementet. Dette sto i skarp kontrast til det våre fagkilder fortalte om Norge. Her til lands har ingen direktorater eller etater et helhetlig ansvar for kontrollen med eiendomsmarkedet. Den enkelte eiendomsmegler skal i teorien vite hvem de selger til, men har i praksis få eller ingen forutsetninger eller verktøy til å finne ut av dette.

Vi lurte på om det var måter vi kunne klare å identifisere potensielt sikkerhetstruende eiendommer i Norge. Kunne vi finne ut om noen av eierne i Norge har koblinger til makten i Russland - et type kjøp som nå blokkeres i Finland? Denne problemstillingen ble en del av premisset for undersøkelsene våre.

Metode del 1: Jakten på russiske eiere – kartleggingen

Det er Kartverket som drifter det nasjonale eiendomsregisteret. Vi ønsket å bruke Offentlighetsloven § 9, som gir rett til å få utlevert en sammenstilling av data, så lenge det kan gjøres med enkle fremgangsmåter. Vi spurte derfor om hvilken informasjon som er mulig å sortere i et uttrekk. Kartverket har gårds- og bruksnummer for alle eiendommer, men de registrerer ikke eieres nasjonalitet. De registrerer imidlertid en unik ID per person. En

utenlandsk statsborger kan få norsk fødselsnummer hvis personen har fast tilknytning til Norge. Dersom de kun har en midlertidig tilknytning til Norge, som ved eiendomskjøp, får de et såkalt D-nummer.

Innsyn i eiendommer registrert på D-nummer

Hvem som eier eiendom, er offentlig informasjon i Norge. Navn på eiere kan søkes opp på adresser eller gårds- og bruksnummer i Kartverkets digitale grunnbøker, på norgeskart.no. Vi søkte derfor Kartverket om innsyn i en liste over alle eiendommer i Norge som har eier med D-nummer, samt navn på eierne. Vi ba også om kommune og fylke per eiendom. I retur fra Kartverket fikk vi en liste med over 14.000 linjer som viste gårds- og bruksnumrene, men listen manglet navn på eierne og deres D-numre. Kartverket ga ikke innsyn i en sammenstilt liste over navn på privatpersoner eller D-numre av hensyn til personvern.

Hadde vi hatt D-numrene kunne vi enkelt, ved hjelp av tilgang til Folkeregisterets API, koblet nummer til navn. Så hvordan finne navn? Vi startet med det vi hadde, kommunenummer og gårds- og bruksnummer. Ved å slå de sammen fikk vi et oppslagsnummer vi kunne søke på i Grunnboken, og få opp hver enkelt eier.

Men 14.000 manuelle oppslag var uoverkommelig og måtte avgrensnes. PSTs trusselvurderinger peker på nordområdene som særlig utsatt for etterretning. Nordområdene er definert som Nordland, Troms, Finnmark og Svalbard. Kartverket hadde gitt oss innsyn i eiendommenes kommuner og fylker som gjorde det lett å sile dem ut. Vi satt da igjen med en liste på rundt 2000 eiendommer.

Jakten i grunnbøkene og infotorg

Vi begynte å slå opp i grunnboken manuelt, én eiendom av gangen. Vi så da at en rekke av eiendommene hadde en lang liste med eiere. Det var ikke umiddelbart så lett å se hvilke av disse eierne som hadde D-nummer, som var det vi jaktet. I grunnboken står nemlig alle, også dem med D-nummer, oppført med «F.nr», slik norske fødsels- og personnumre gjør.

Et D-nummer likner et norsk fødselsnummer, men har et unormalt høyt første siffer. Det første sifferet i fødselsdatoen plusses med fire: hvis du f.eks er født 21.01.85 er starten på D-nummeret 61.01.85. For å finne utenlandske eiere med D-nummer, måtte vi derfor lete med lupe i grunnboksutskriftene etter nummeret som starter med tallet fire eller over. Selv om noen deler av jobben kunne ha vært automatisert med datakraft, bestemte vi oss for å gjøre 2000 manuelle oppslag i grunnbøkene. Vi så raskt at det hadde stor verdi. Vi fikk forståelse for hvordan grunnbøkene er bygget opp og kunne se heftelser, tidligere eiere og

datoer for når kjøp og salg ble gjennomført. Skjemaet med de 2000 radene fikk stadig flere kolonner, der vi fylte inn opplysninger fra våre undersøkelser.

Chat GPT for navnestamme – en hjelper med svakheter

For å finne statsborgerskap måtte hver enkelt person sjekkes via folkeregisteret. Vi besluttet å luke ut typiske skandinaviske navn, men hadde fortsatt flere hundre navn igjen på listen som måtte sjekkes. Kunne vi bruke KI for å finne navnestammen til etternavnet, altså hvilket land etternavnet stammer fra? Vi diskuterte de metodiske svakhetene ved å avgrense basert på etternavn, fordi navn ikke nødvendigvis speiler nasjonalitet. Vi valgte likevel å gjøre det av hensyn til arbeidsmengden.

Vi matet rundt ti etternavn av gangen inn i ChatGPT og spurte hvor navnene stammet fra. Dette hjalp oss å identifisere typiske tyske, nederlandske og polske navn, som vi igjen tok ut av utvalget. Etter denne runden satt vi med noen hundre utenlandske navn og sjekket statsborgerskap. Til slutt satt vi med en liste over noen titalls tinglyste eiere i Nord-Norge som hadde russisk statsborgerskap. Nå kunne vi sette i gang systematiske undersøkelser rundt eiendommens konkrete beliggenhet, og eiernes roller i Russland.

Analyser av eiendommens plassering

Vi ville sjekke om det var noe mønster i hvor eiendommene lå. PST har advart mot russiske oppkjøp av eiendommer med strategiske plasseringer, spesielt nær militære mål. Vi hentet ut koordinater for eiendommene fra grunnboken.

Google Earth og nasjonalbiblioteket

Vi startet med listen over sensitive områder fra Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM), de såkalte flyforbudssonene. I den står det ikke beskrevet hvorfor det er flyforbud. Der det ikke var innlysende, som ved for eksempel militærleirer og flyplasser, søkte vi i Google Earth for å finne ut hva som lå der. Det ga oss flere svar. I andre tilfeller var Nasjonalbiblioteket nøkkelen. Ved å søke om tilgang til materialet som finnes i Nettbiblioteket til Nasjonalbiblioteket, som heter pliktavlevert materiale og er ment til forskning, fikk vi tilgang til bøker, tidsskrifter og aviser utgitt i Norge som finnes digitalisert. Vi klarte etter hvert å identifisere beliggenheten til militære fasiliteter som lagre, etterretnings- og sambandsstasjoner, tankanlegg, radarstasjoner og fjellhaller.

Utfordring: Få alle koordinatene i samme format

Da vi skulle kryssjekke eiendommene vi hadde funnet opp mot flyforbudssonene, støtte vi på en ny utfordring: Det finnes flere ulike formater for geografiske koordinater. Når vi slo opp i

matrikkelen til Kartverket fikk vi koordinater i ett format (UTM-formatet). Google Maps, som vi brukte til mye av researchen, bruker et annet (GIS-format), mens selve flyforbud-listen oppga et tredje format. Vi måtte konvertere alle koordinatene til ett og samme format, og valgte oss GIS-formatet, slik at alle i teamet lett kunne bruke Google Maps senere hvis man trengte å lete frem stedene i et kart.

Avstand fra hytte/eiendom til listen vår

Neste steg ble å plotte inn eiendommene i listen. Vi tok utgangspunkt i en avstand som allerede var problematisert. Oppkjøpet av fabrikken Bergen Engines i Bergen ble stoppet av regjeringen i 2022 på grunn av nasjonal sikkerhet. Fabrikken lå for nært Natos lyttestasjon på Hordvikneset, som overvåker radio- og satellittkommunikasjon. Vi målte at dette ville være rundt 10 km i luftlinje.

Vi brukte Haversine-formula, en formula vi hadde brukt før i TV 2, som handler om at man må ta høyde for at jorden er rund. Takket være god støtte av KI-spørringer, klarte vi å sette opp skjema med denne formelen selv. Slik så vi raskt at flere av eiendommene lå i nærheten av viktige innseilinger, radarstasjoner, forsvarseiendommer eller sentral infrastruktur, altså innen rundt 10 kilometers avstand.

Å ikke publisere datasettet – etikk

Vi diskuterte muligheten for å tilgjengeliggjøre datasettet for publikum og vise det frem i et kart. Men vi ville ikke gjøre et poeng ut av russiskeide eiendommer kun fordi eierne er russiske. Dessuten så vi at noen kommuner hadde så få russiskeide eiendommer at det ville være umulig å anonymisere. Dermed kunne vi i teorien risikere å eksponere russere i eksil i Norge. Vi tok derfor et bevisst valg om å ikke publisere et slikt kart. Vi satt med en liste over noen titalls eiere og gikk videre med å undersøke hvem de var. Vi skulle tidlig få full treff.

Metode del 2: Å grave i Russland – verifisering

Flere reportere gjorde innledende søkerunder på både norsk og russisk, en av TV 2s reportere har bakgrunn fra Faktisk Verifiserbar. Gitt sakens natur søkte vi på clean PC og brukte 5G-nett, slik at det ikke skulle være mulig å spore IP-adressen tilbake til TV 2. Siden prosjektet handlet om russiske maktpersoner tok vi flere ekstra sikkerhetshensyn, både på vegne av reporterne og på vegne av TV 2, noe vi ikke kan gå i detaljer på.

Stang inn – Putins ordfører dukket opp

En av de første personene vi researchet var Igor Morar. Vi fikk da vår første åpenbaring om hvilken sak vi satt på. Igor Morar eier en hytte nær den militære flystasjonen på Bardufoss.

Han er i dag ordfører for Putins parti i Murmansk by. Vi så også at Morar hadde delt sterk støtte til invasjonen av Ukraina på meldingstjenesten Telegram en rekke ganger. Der fant vi også bilder av Morar på en militær seremoni, side om side med nåværende sjef for det russiske sjøforsvaret. Vi visste nå at en russisk toppolitiker og krigssympatisør eide en hytte med fri sikt ned til en viktig flybase for Nato. (For oversikt over persongalleriet og de viktigste eiendommene, se vedlegg 1.)

Så stoppet funnene våre brått opp. Mange av de andre på listen var nærmest uten digitale spor, selv etter flere dypere søkerrunder. Dette gjorde oss nysgjerrige, men hvordan kunne vi finne ut hvem de var i Russland? Vi hadde behov for å samarbeide med noen med spisskompetanse på Russland.

Samarbeidet med Dossier

Vi koblet på internasjonalt anerkjente Dossier Center, som ble startet av Mikhail Khodorkovskij, en av Putins argeste kritikere. De jobber med å avdekke korrupsjon og maktmisbruk i Russland, og har flere russiske researchere og gravejournalister som jobber i eksil. De har samarbeidet med en rekke anerkjente medier, som NRK. Vi kontaktet Dossier og presenterte hypotesen vår: at manglende kontroll med eiendomsmarkedet kan utgjøre en trussel for Norge.

Vi fortalte at vi hadde identifisert eiendommer med russiske eiere, og spurte om de kunne hjelpe med å hente inn opplysninger om hvem disse personene er. Dossier ønsket å bidra og koblet to gravejournalister på saken. Dossier har svært strenge sikkerhetsrutiner fordi journalistene løper en stor risiko. Det meste av kommunikasjonen med Dossier, samt internt i TV 2, foregikk på krypterte mailtjenester og meldingstjenester. Vi hadde også digitale møter med Dossier, men de holdt alltid kamera avskrudd, og vi fikk heller ikke ta lydopptak.

Vi tydeliggjorde premissene overfor Dossier-journalistene: Vi var interessert i personer med klare og dokumenterbare koblinger til makt og myndigheter i Russland, eller problematiske forbindelser, sett opp mot eiendommenes beliggenhet i Norge. Vi ville ikke publisere «grums» om russere i Norge, domfellelser eller lignende, kun fordi de er russiske.

For å kunne samarbeide med de russiske journalistene var vi avhengige av å utveksle informasjon. Når det gjelder deling av upublisert materiale, ble VVP punkt 3.6 endret i 2020. Der det før var en mer absolutt regel mot å dele, lyder punktet nå: «Av hensyn til kildene og pressens uavhengighet har ingen utenforstående rett til å få utlevert upublisert materiale.» En

slik formulering verner redaktørens rett til å bestemme hvem som kan få tilgang til materialet redaksjonen samler inn, og på hvilken måte det skal skje.

Her var det et journalistisk samarbeid inngått med en ekstern part, og åpenhet og tillit ble en del av grunnmuren i samarbeidet med Dossier. Vi hadde hele tiden god oversikt over hvem som hadde gravd frem hvilke opplysninger. Vi avtalte også at begge parter leste hverandres saker for faktasjekk og kontroll, og for å fange opp etiske dilemmaer. Dossier ønsket også å publisere artikler på sin egen nettside. Vi opplevde at vi hadde ulike ønsker basert på forskjellig publikum, men ikke større etiske ulikheter.

Etter de innledende søkerundene, der vi løpende utvekslet informasjon, identifiserte vi sammen en håndfull personer som interessante. Det gjaldt blant annet en toppolitiker, en leder i et sanksjonert selskap, og en person som hadde vært lønnet av det russiske presidentkontoret. Et av de andre navnene dukket opp i forbindelse med Panama Papers-saken, som handlet om skatteunndragelser, ellers fant vi ikke noe om mannens forbindelser i Russland. Dossier og TV 2 satte i gang nye, omfattende søkerunder rundt disse personene parallelt.

Den kanskje største utfordringen i hele prosjektet var å forstå, systematisere og verifisere alle brikkene med informasjon vi fikk fra Dossier i de dypere søkene, og samtidig sammenstille dette med våre egne funn. Dossier-journalistene hjalp oss med oversettelser og forståelse av store mengder russisk informasjon, og lagde også utfyllende profildokumenter om hvert enkelt case basert på researchen de hadde gjort.

I tillegg sendte de nye fakta stykkevis etter hvert som de fant det, ofte i en lang meldingstråd. Mye var løsrevne setninger med kyrilliske bokstaver, hentet fra et dokument eller en database, eks, «*Оздоровительный комплекс "Тетьково"*», gjerne sammen med et langt siffer som startet med tre bokstaver: «*TIN*». Selv om man enkelt kan oversette ved å bruke bildefunksjonen i Google Oversetter, forsto vi likevel ikke meningsinnholdet. Hva var konteksten? Hvor var dette hentet fra? Og hva kunne vi bruke TIN-nummeret til? Vi stilte mange spørsmål løpende til Dossier, som svarte tålmodig og utfyllende tilbake. Utfordringen var at vi ikke forsto svarene de ga, og heller ikke alltid hva de svarte på. Dette var en langvarig hodepine for oss. Da vi knakk denne koden senere (beskrevet på side 15), ga det enorm gevinst, og koblinger vi ikke trodde vi kom til å finne – helt inn i Putins rekker.

Bardufoss og kildenettverket i Målselv Fjellandsby

Vi var helt avhengig av å bygge opp gode kildenettverk. Det gjaldt spesielt for Målselv Fjellandsby, der Igor Morar eide hytte, like ved Bardufoss militære flystasjon. Vi fant også to andre russere som eide hytter i samme hyttetun. Vi ville vite om eierne kjente hverandre og hvordan hyttene ble kjøpt. TV 2s journalist i Tromsø skaffet seg oversikt over daglige ledere og nøkkelaktører i hele fjellandsbyen 15 år tilbake i tid. Gjennom Retriever fant vi en rekke saker og notiser i lokalaviser om fjellandsbyen og kjøp og salg gjennom årene, som ga oss flere navn. Da vi snakket med kildene, ga de oss nye navn.

Kildenettverket skulle vise seg å bli svært viktig for oss. Slik fikk vi vite at hyttene ble kalt «russerhyttene» på folkemunne, og at en mann ved navn Viktor Saygin hadde kjøpt hyttetomtene på uvanlig vis; de ble betalt gjennom skikaféens bankterminal under en middag på 2000-tallet. Saygin står ikke oppført som tinglyst eier av noen av hyttene i dag. Hadde han likevel en kobling til hyttefeltet i dag? Og hvem var han?

Avdekket militærtrening av barn via russisk Facebook

På en av hyttene Saygin kjøpte, sto en russisk kvinne som tinglyst eier. Vi fant lite interessant informasjon om henne. Det vi imidlertid la merke til i en gammel notis fra en lokalavis, var at da hun ble tinglyst som eier i 2010, hadde hun etternavnet Saygina og mellomnavnet Viktoriana. Etter russisk navnetradisjon skal hennes far da hete Viktor Saygin – samme navn som mannen som kjøpte tomtene gjennom skikaféens bankterminal.

TV 2s research viste at Viktor Saygin er en regional politikerveteran i Russland, valgt inn fra den lukkede militærbyen Severomorsk. Der ligger hovedkvarteret til den russiske nordflåten, som beskrives som den største militære trusselen mot Norge. Saygin er første viseformann i fylkets forsvarskomiteé. En gjennomgang av Saygins kontoer på Telegram og VK (russiske Facebook) viste at han grunnla og er sterkt involvert i et militærpatriotisk senter i Russland. Dette er halvstatlige institusjoner som driver med militær trening av barn, som har vært et satsingsområde for Putin etter invasjonen av Ukraina. Innlegg på VK viste at Saygin selv har vært aktivt involvert i å hente barn fra de okkuperte områdene av Ukraina og sende dem på militær indoktrinering i Murmansk. Ifølge våre kilder kunne dette utgjøre en krigsforbrytelse.

Verifisering – en ellevill flamingo-video

Dossier gjorde flere funn som viste at Viktor Saygin var faren til hytteeieren i Målselv Fjellandsby. De hadde vært aktive i samme selskaper i Russland og hadde bodd på samme adresse i Russland flere ganger, blant annet. Både vi og Dossier var 99 % sikker på at han var

faren hennes. Kunne vi sette den siste spikeren i kisten? Vi ba Dossier gå en ekstra runde, og de satte i gang en finkjemming av Saygins innlegg på sosiale medier. Slik fant de et Instagram-innlegg med en rosa flamingo og heftig musikk, der Saygin skrev navnet på datteren sin og at hun elsket flamingoer, som ga navn til et av selskapene i Russland. Opplysningene vi satt på, inklusive flamingo-innlegget, gjorde at vi ble helt sikre på følgende: at datteren til en regional toppolitiker med tette bånd til det russiske militæret eide en hytte rett ved den militære flystasjonen på Bardufoss.

Sanksjonslister fra EU og USA

Den tredje interessante eieren i fjellandsbyen var Alexander P. Timofeev. Søk på blant annet den russiske søkemotoren Yandex viste at han hadde en lederstilling i Atomflot, Russlands atomdrevne isbryterflåte. Gjennom gjennomgang av private bilder, delt i SoMe, fikk vi verifisert at dette var hytteeieren i Målselv.

Selskapet er del av Rosatom-gruppen, som blant annet leder den militære kjernekraftindustrien i Russland, og er helt sentralt for Russlands handelsflåte og militære kapasitet i Nordishavet. Selskapet står på EUs sanksjonsliste, som skal ramme toppolitikere, oligarker og nøkkelselskaper i Russland. Vi ville undersøke om også Timofeev personlig sto på sanksjonslisten. Vi lastet ned de offentlige sanksjonslistene til både EU og USA, som inneholder tusenvis av navn, og søkte etter Timofeev. Hans navn stod ikke der, selv om han lenge hadde hatt en lederrolle i selskapet. Det forklarte hvordan Timofeev kunne besøke hytta i Norge, til tross for at selskapet han var leder i sto på sanksjonslistene. Dette var noe vi hadde undret oss over.

TV 2s saker om russerhyttene i Bardufoss vakte stor oppsikt. Andre medier kastet seg på og laget egne saker, blant annet Nordlys, som skrev at det norske forsvaret ved flere anledninger hadde leid flere av russerhyttene i forbindelse med øvelser. I løpet av helgen ble avsløringene om Igor Morar bredt sitert i flere land. Det kom også fram at svenske soldater hadde leid der, noe som skapte oppsikt i Sverige.

Strazding: Å dokumentere koblinger til russisk etterretning

I tillegg til de tre hytteeierne ved Bardufoss flyplass var det spesielt to andre eiere vi bet oss merke i, Oleg Strazding og Vladimir Sosnovskiy. Vi fant nesten ingen digitale spor om dem, men så at begge to hadde kjøpt eiendommer på strategisk interessante områder. Oleg Strazding eier et hus og et næringsbygg i Kvæningen i Troms, i et militært treningsområde som blant annet ble brukt under Nordic Response i fjor. I tillegg er Kvæningsområdet sårbart

i forhold til infrastruktur. Dersom E6 i Kvænangen blir stengt, blir Norge i praksis delt i to og eneste omkjøring er via Finland.

Strazding var mannen som kom på vår radar fordi navnet dukket opp i Panama Papers-databasen. Ellers fant vi lite info om ham. Ifølge infotorg bor han fast i Marbella i Spania, i et lukrativt kjendisstrøk. I britiske registre, Gov.uk, står han oppført med adresse i De forente arabiske emirater. Sammen med Dossier brukte vi lang tid på å forstå hvem Strazding var. Hans hovedinntekt var tilsynelatende fra forsikringsselskapet Energogarant, der han også har sittet som styremedlem i mange år. Det var først da Dossier ble oppmerksom på styresammensetningen og selskapets forbindelser, at saken om Oleg Strazding virkelig ble interessant.

Kartlegging av styremedlemmer i Energogarant

Vi var overrasket over at Energogarants styreapirer lå åpent tilgjengelig på nett, med navn på alle styremedlemmer. En av Strazdings styrekollegaer pekte seg ut: *Комогооров Виктор Иванович*, altså Viktor Ivanovich Komogorov, senest registrert i styreapirer fra høsten 2023. Dossier reagerte umiddelbart. Viktor Komogorov er tidligere visedirektør i sikkerhetstjenesten FSB. Han har også ledet «femte avdeling», som er avdelingen for utenlandsk etterretning. Dette var åpenbart interessant for oss. Det var imidlertid lenge siden han gikk av som visedirektør, vi måtte derfor finne ut mer om hvilken posisjon han har i Russland i dag.

Vi fikk treff på Viktor Komogorovs navn på hjemmesiden til en organisasjon som heter *Военный спортивный фонд*, oversatt til Military Sports Foundation (MSF). På hjemmesiden står det at han er organisasjonens styreleder. Han står også oppført med tittelen generaloberst i FSB. Denne rangen eksisterer fortsatt i den sovjetiske militære rangeringen for offiserer med det øverste ansvaret.

FSBs myteomspunne hovedkvarter i Russland ligger på Lubjankaplassen i Moskva. Søk viste at organisasjonen MSF var registrert på samme adresse. Ved å gå gjennom bilder på hjemmesiden til MSF så vi at Komogorov var til stede på møter i FSB og det russiske forsvarsdepartementet. Slik fikk vi bekreftet at Viktor Komogorov har klare koblinger til FSB også i dag.

Vi ville sjekke hvor lenge Komogorov og Strazding hadde vært styrekollegaer. Vi kartla styremedlemmene år for år i et skjema, noe som viste at Komogorov og Strazding har sittet i styret sammen de siste fem årene. Vi kunne nå dokumentere at Strazding, som eide

eiendommer like ved et treningsområde for Nato, kunne knyttes til en etterretningstopp i Russland. I de samme styrepairene fant vi dessuten ut at Strazding hadde vært styrekollega med Gennady Krasnikov, som i dag sitter i det russiske sikkerhetsrådet og er en av Putins nærmeste rådgivere.

At Oleg Strazding hadde flere koblinger til makt i Russland, var tydelig. Det ble også klart at selskapet Energogarant hadde bånd til den russiske etterretningstjenesten. I nye søkerunder fant vi en artikkel i et gammelt militært tidsskrift fra 2007, om Viktor Komogorov. I artikkelen stod det at Energogarant hadde vært med på å stifte militærorganisasjonen MSF. Slik fikk vi vite at forbindelsene mellom etterretningstjenesten og selskapet Energogarant, der Strazding satt i styret, gikk langt tilbake i tid.

Verifisering av bilder og OSINT-metoder

Oleg Strazding etterlot seg ellers få digitale spor. Vi fant et bilde tatt på et russisk sosietetsball i 2001, der han sitter sammen med en kvinne vi antok var kona. I bildeteksten var navnene nevnt. Det gamle bildet var kornete og vanskelig å bruke til å verifisere ham, opp mot andre bilder som kunne være han. Ved å gå inn i kildekoden på nettsiden warandpeaceball.org.uk fant vi url'en til 2001-bildet av Strazding, slik at vi kunne laste det ned i best mulig kvalitet. Etter at Dossier sendte en lenke til det som mulig var hans ICQ-profil, brukte vi samme metode for å laste profilbildet ned i best mulig kvalitet. Den russiskeide meldingstjenesten ICQ ble brukt av millioner av russere, også Strazding.

Gjennom å bruke bildesøk i WeVerify (Google Chrome-app) så vi at han også brukte dette bildet på sin my.mail-profil, som er en russisk mailtjeneste. Denne profilen har fødselsdato som matchet «vår» mann, altså eieren av de to eiendommene i Jøkelfjorden i Kvæningen. Profilbildet ble endret i juli 2015. En visuell sammenligning av de to bildene viser likheter i hårfeste, ører og hake. Da vi senere kom i kontakt med en person som bekreftet at han kjente paret, og brukte fornavnet på kona, fikk vi bekreftet at det var rette personer. Det var dem, og de var fortsatt gift.

Sosnovskiy: Verifisering gjennom Osint og TIN-nummer

Omtrent så langt nord i Norge man kommer, rett ut mot Barentshavet, ligger et lite gult hus. Huset er eid av Vladimir Sosnovskiy, og ligger i den lille bygda Gjesvær i Nordkapp kommune. Nordkapp er helt sentralt for Natos overvåking av nordområdene. Her ligger flere kystradarer, og nye luftvarslingsradarer skal bygges. Sosnovskiy var lenge en gåte for oss, det var nesten ingen digitale spor etter ham. Vi fikk tidlig tak i ham på telefon. Han var

snakkesalig og gjorde det tydelig at han brukte mye tid på hytta i Norge, der han elsket å fiske og slappe av. Han hadde vært pensjonist i snart ti år, sa han.

Samtidig hadde vi fått en rekke interessante fakta om ham fra Dossier. De hadde funnet en lånesøknad til en russisk bank, der han hadde oppgitt det russiske utenriksdepartementet som sin arbeidsgiver, med oppdrag i Brussel og Strasbourg. Sosnovskiy bekreftet til oss at han hadde jobbet for russisk UD, men sa han bare hadde vært innleid rørlegger og fikset toaletter. Dette kunne i teorien være en plausibel forklaring på flere av UD-sporene vi hadde funnet. Dossier fant ham også på den offentlige tilgjengelige lønningslisten til det russiske presidentkontoret i 2016, 2017 og 2019, som direktør for et helsesenter ved navn Tetkovo. Han sto fast på at han hadde vært pensjonist lenge.

Dossier fant enkelte bilder på datteren til Sosnovskiys VK-profil. Lokale kilder i Norge som hadde møtt ham, verifiserte overfor TV 2 hans ansikt. OSINT Industries har utviklet et verktøy som brukes av gravejournalister, politi og etterforskningsorganer i flere land. En av våre kilder hadde tipset om at dette verktøyet kunne være nyttig for oss. Vi kontaktet selskapet og fikk brukertilgang: Med dette verktøyet kan vi spore opp kontoer som er opprettet på sosiale medier og apper, blant annet gjennom telefonnumre. Slik fant TV 2 Sosnovskiys profilbilde på Telegram-kontoen hans. Det viste Sosnovskiy som satt bak en kontorpult med et bilde av Putin på veggen. Bildet var lastet opp i 2022, og i bildeteksten sto det «på jobb». Men siden han var så tydelig på at han ikke hadde jobbet på mange år – kunne han ha lastet opp et gammelt bilde?

Sosnovskiy skrev på sin CV at han jobbet for russisk UD i Brussel og Strasbourg fra 2002 til 2014. TV 2s korrespondent i Brussel søkte innsyn i dokumentbaser i belgisk UD, Justisdepartementet og Statsministerens kontor for å få bekreftet opplysningene. Svaret var at det ikke gis ut opplysninger om utenlandske diplomater. Det ble gjennomført kildesamtaler med personell som jobbet i Nato i denne perioden, noen hadde direkte kontakt og ansvar for Russland i denne perioden. Kildesamtaler ble også gjennomført ved Europarådet i Strasbourg og med en person knyttet til et Nato-lands etterretningstjeneste. Vi skrev og publiserte en artikkel på engelsk, for å gi utenlandske kilder oversikt over komplekset. Dette kildearbeidet ga oss flere viktige opplysninger, bakgrunn og videre spor. Dette hadde ikke vært mulig uten kildenettverket til TV 2s korrespondent, opparbeidet over lang tid.

Utfordringer med Dossier-samarbeidet:

Som tidligere nevnt, var vår største utfordring å forstå informasjonen vi fikk fra Dossier i de dypere søkene, spesielt når det gjaldt Vladimir Sosnovskiy, der de delte nye funn løpende. Vi

satt derfor med mange mindre spor, som adresser, løsrevne russiske setninger og tallkombinasjoner. Flere i teamet har erfaring med graving og systematikk, men vi slet lenge med å dekode alle de små bitene med informasjon og sette det i sammenheng med resten, selv om Dossier forklarte så godt de kunne.

Når vi nærmet oss å tenke publisering måtte vi gå noen tøffe runder med oss selv: Hvordan skulle vi komme gjennom faktasjekk i line by line på Sosnovskiy-saken når vi ikke forsto alle nøkkelfakta? Er det godt nok i de tilfellene å si at kilden er Dossier, som har spisskompetansen? Vi kom til at nei, det var ikke nok, spesielt når funnene kom gjennom løpende utveksling av informasjon frem og tilbake mellom Dossier og TV 2. Vi var nødt til å forstå og vite mer om kildebredden. Men hvordan? Vi hadde lenge gått i ring. Å systematisere faktaene i et skjema slik vi pleier, ville ikke hjelpe oss å forstå innholdet.

Gjennombruddet – snakke gjennom skjema

Etter å ha stirret oss halvt ihjel på meldingstrådene fra chatten med Dossier, fikk vi en idé: Hva om vi greide å systematisere *både* fakta og dialogen med Dossier i et og samme skjema? Det hadde ingen av oss gjort før. Vi satte opp en test og sendte dette til Dossier. Det ble et gjennombrudd.

I første kolonne limte vi inn de løsrevne faktaene vi hadde fått fra Dossier. I kolonnen til høyre la vi inn spørsmål fra TV 2, der vi skrev inn et konkret spørsmål til faktat. I neste kolonne svarte Dossier, slik at vi nå endelig kunne se helt tydelig hvilke svar som hørte til hvilke fakta (noe vi ikke klarte i en chat). Vi ba dem spesifisere mer nøyaktig hvor informasjonen var hentet fra. Svarte de «database», ba vi dem i neste kolonne spesifisere kilden. Vi spurte også om de kunne legge ved skjermdumper slik at vi kunne se konteksten med egne øyne der det var mulig. Så kom runde to og tre med nye spørsmål fra TV 2.

Dette ble avgjørende for å forstå hva slags informasjon man kunne få tak i i Russland, og hvor denne informasjonen er tilgjengelig. Slik kommuniserte vi med spørsmål og svar, fra venstre til høyre, kolonne for kolonne:

1	Fact from Dossier	Round 1 questions from TV 2	Answer from Dossier (please fill in)	Sources / links is possible - please list and what kind of source it is!	Is it possible to print and document the article?
0	Activity of hotels and other places for temporary accommodation. General Director: Vladimir Valeryevich Sosnovskiy PERSONAL TIN	Again - we take that [redacted] is his PERSONAL TIN and that [redacted]	Correct [redacted] and see what companies are associated with it.	[redacted]	[redacted]

Ved å kommunisere gjennom skjemaet greide vi endelig, etter måneder, å pusle sammen og forstå komplekse fakta og kildene det var hentet fra. Vi ble mer sikre på vårt eget materiale. Det gjorde at vi kunne gå løs på den aller siste delen: verifisering. Dette gjorde det også

mulig å vurdere kildebredde og ha en line by line. Uten denne løsningen er vi usikker på om vi noen gang hadde kommet i mål.

Vi ble overrasket over hvor mye offentlig informasjon som er tilgjengelig i Russland. Det er et stort paradoks: På den ene siden er det et land uten pressfrihet, på den andre siden er det et veldokumentert land. Helt fra kommunisttiden er det arkivert utførlige lister over det meste, fra hvem som har stått på lønnslistene til presidentkontoret til hvilke bilskilt som er registrert hos vegvesenet, og mye er digitalisert.

Logoet på sanatoriet

Selv om vi nå kunne slå fast at Sosnovskiy hadde jobbet for russisk UD, var hans ansettelsesforhold der fortsatt uklart. Hva om han bare var rørlegger? Det er ikke noen klar kobling til makten i Russland. I første runde skjønnte vi ikke betydningen av at Sosnovskiy hadde jobbet for Tetkovo. Men researchen viste at det var et sanatorium som er eid og drevet av Vladimir Putins kontor, der presidentkontorets logo står tydelig på hjemmesiden. Og der hadde Sosnovskiy vært generaldirektør frem til 2019, viste lønnsutbetalinger fra det russiske presidentkontoret.

Å forstå et russisk TIN-nummer

Russiske navn oversatt til norsk kan gi ulike stavemåter. Vi satt på mange puslespillbrikker om *Владимир Сосновский*. Oversatt blir etternavnet «Sosnovsky», slik det også var skrevet på postkassen hans i Gjesvær, men mannen vi hadde funnet hos Kartverket var stavet «Sosnovskiy». Hvordan kunne vi være sikker på at dokumentasjonen fra Russland handlet om samme mann som eier et hus i Gjesvær? Når han nektet?

Vi gikk inn i enda en runde med krevende verifisering. Vi ba Dossier spesifisere hvilke unike ID-markører de fant på hver enkelt fakta om ham, og i flere tilfeller kunne de fortelle at det var flere ID-markører som gikk igjen på hver faktaopplysning. En av ID-markørene de brukte var TIN-numre. Vi hadde sett dette gå igjen mange steder, men ikke forstått hva det egentlig var. Vi tok et nytt møte med Dossier, og forsto endelig TIN-numrenes magi.

Et TIN-nummer er ikke likt et norsk personnummer. Du får det ikke fra fødsel, men når du begynner å jobbe. Når du først får et personlig TIN-nummer er det en unik ID på tolv sifre som følger deg livet gjennom. Det finnes også TIN-numre for bedrifter på ti sifre.

Vi begynte å systematisere verifiserte fakta og hver enkelt ID-markør fra Dossier i et nytt skjema. De fleste funn om Sosnovskiy hadde én eller to sikre ID-markører: Slik så vi at TIN kunne kobles til andre markører. Gjennomgående klarte vi på denne måten å sikre oss to ulike

ID-markører som gikk igjen på alle opplysningene vi hadde. Vi holdt på å bli fintet ut av enkelte av Sosnovskiys ID-markører på et tidspunkt endret seg. Vi begynte igjen å lure på: Har vi blandet inn opplysninger om en annen mann ved navn Sosnovskiy?

Heldigvis visste vi at et TIN-nummer følger deg livet ut, og kunne dermed med sikkerhet si at vi hadde tak i samme mann til tross for at andre ID-markører endret seg. I tillegg brukte Dossier hans personlige TIN-nummer og gjorde søk i bedriftsdata-baser, og fikk slik opplysninger om selskaper han hadde vært involvert i. TV 2s russisktalende utenriksreporter ringte sanatoriet Tetkovo for en siste sjekk. Ja, det stemmer, sa en dame i telefonen. Sosnovskiy hadde vært direktør der og sluttet for noen år siden. Det var denne kryssverifiseringen som gjorde at vi sto stødig i funnene våre, til tross for at Sosnovskiy nektet for sine yrkeskoblinger med stor overbevisning.

Læringspunkter fra samarbeidet med Dossier:

TV 2 hadde god systematikk i alt fra egen research til innsynsarbeidet vårt i Norge. Vi holdt tett og god dialog med Dossier, som var svært samarbeidsvillige. Vi ser imidlertid at det er mye vi kunne gjort bedre fra start rundt utvekslingen av informasjon mellom TV 2 og Dossier, det var her mange av problemene slo rot. TV 2 manglet en plan for hvordan vi skulle motta og behandle den komplekse informasjonen vi fikk på russisk rent praktisk, stykkevis og delt, løpende i en chat. Vi klarte ikke å forutse hvor komplisert dette i realiteten skulle bli. Læringen er at vi burde hatt et gjennomtenkt system og bedre verktøy for hvordan informasjonen skulle utveksles mellom oss og sammenstilles helt fra start. Vi fikk systematikken på plass senere i prosjektet, og god kontroll på kildebredden. I ettertid ser vi at vi burde gått grundigere inn i kildebredden på et tidligere tidspunkt.

Lenge holdt én journalist løpende dialog med Dossier. Dette la et for stort arbeidspress på en enkelt person, og førte til misforståelser når ting måtte forklares og oversettes mellom teamene. Vi fikk etter hvert på plass en chatgruppe med flere fra TV 2 og Dossier. Vi ser at dette burde vært gjort fra en tidlig fase, både for å kunne avlaste og for å sikre at vi ikke gikk glipp av viktige poeng.

Det nedlagte gamle hjemmet i Finland

Russland ser på Norge, Sverige og Finland som ett operasjonelt område, særlig etter at våre naboland gikk inn i Nato. Det betyr at svakheter i norsk sikkerhet vil kunne ramme våre naboer. Blant disse landene er Finland det eneste som har tatt tydelige grep på eiendomsmarkedet, ved å innføre tre nye lover i 2020. Vi ønsket derfor å gjøre egne undersøkelser i Finland for å kunne vise hvordan de har tatt grep.

I Finland har myndighetene fått flere muligheter til å stanse eiendomskjøp. Alle borgere og selskaper fra land utenfor EU/EØS, som Russland, må få tillatelse fra det finske forsvarsdepartementet til å kjøpe eiendom. Vi søkte innsyn i vedtak fra det finske Forsvarsdepartementet om avslåtte kjøp etter den nye loven. Vi fikk innvilget fullt innsyn i ni avslag. Med adresser på eiendommene og navn på alle involverte parter fikk vi en rekke nye spor.

Vi visste at avslagene var gitt på grunn av «rikets sikkerhet». Nå kunne vi dokumentere hvordan Finland hadde blokkert kjøp av eiendommer nær militære mål eller andre strategisk viktige områder. De hadde også stoppet kjøp fra russere kun fordi de hadde maktforbindelser i hjemlandet. Alle avslagene ble gitt etter Russlands invasjon av Ukraina i februar 2022. Finland har også innført en ny lov som sikrer staten forkjøpsrett ved eiendomstransaksjoner i nærheten av strategiske områder, som militærbaser. Denne loven har blitt benyttet to ganger så langt, opplyste det finske finansdepartementet. De ønsket ikke å gi oss fullt innsyn i avslagene, men delte nok informasjon til at vi skjønte hvor eiendommene lå.

En tredje lov sikrer staten utvidet rett til å overta fast eiendom dersom det blir nødvendig av hensyn til rikets sikkerhet. Denne loven er ikke benyttet så langt, ifølge forsvarsdepartementet. Vi definerte tre områder som spesielt interessante for oss: Et hyttefelt, et ærverdig gammelt slott og et gamlehjem i de finske skogene. I praksis kunne disse tre sakene være med å endre norsk politikk. I mars 2024 dro vi til Finland for å gjøre opptak og gjøre egne undersøkelser samt intervju den finske utenriksministeren, Elina Valtonen. Vi ville finne det nedlagte gamlehjemmet som kunne endre norsk lov. Da vi fant det falleferdige bygget i skogen, var vinduene knust og malingen skallet av. Vi lurte på: hva skulle russerne egentlig med dette gamlehjemmet? Like i nærheten dundret militærkjøretøylene forbi. Samtaler med folk i byen ga et innblikk i hvor spent situasjonen var rundt oppkjøpene.

Dette gjorde funnene rundt Oleg Strazding, som eide to eiendommer i Kvænangen i Troms, ekstra interessante. Selv etter fullskalainvasjonen av Ukraina fikk Strazding, med sine koblinger til russisk etterretning, likevel kjøpe et nedlagt lagerbygg i Norge – nær et militært treningsområde. Sakene fra Finland ble viktige for å sette norsk politikk i perspektiv.

Motstand og etiske vurderinger

Imøtegåelser og sporing

Vi ville gi alle personene god tid til imøtegåelse, spesielt når vi ikke visste hvor de befant seg. Flere av dem fikk vi tak i på norske eller russiske telefonnumre, noen via advokater i Finland.

Vi forsøkte gjentatte ganger å nå Strazding på telefon, uten hell. Flere uker før publisering oppsøkte vi eiendommene hans i Kvæningen. Der så huset tomt ut, men vi la merke til at oppkjørselen var måkt. Vi så en rekke overvåkningskameraer på huset hans. Ved å sjekke eier av en bil som kjørte ut av eiendommen da TV 2 kom, fant vi nummeret til en mann som har tilsyn med en av Strazdings eiendommer i Kvæningen. Han videreformidlet TV 2s henvendelse om saken, og vi sendte også en rekke spørsmål på mail. Strazdings svar var at han ikke ønsket at TV 2 skulle gjengi hans kommentarer. Det respekterte vi.

I to uker forsøkte vi å få kontakt med Viktor Saygin via telefon, mail og hans sosiale medier, for å få en kommentar til hyttekjøpene i Norge, men vi fikk aldri svar. To telefoner til det militærpatriotiske senteret i Murmansk, som vi fant, endte med at røret ble lagt på da vi presenterte oss. Siden vi ville være sikre på at alle parter hadde fått tilstrekkelig mulighet til imøtegåelse og alle spørsmål presentert, la vi inn sporing i mailene vi sendte, slik at vi kunne se om mailene hadde blitt åpnet.

Identifisering og PFU-klage

Identifisering kan være berettiget «når omtaltes identitet eller samfunnsrolle har klar relevans for de forhold som omtales», jf. VVP 4.7. I dette tilfellet kom vi til at personenes roller i Russland hadde klar relevans for kjøpene i Norge og eiendommenes plassering.

I diskusjonene om mulig identifisering av eierne, løftet vi en rekke motargumenter, som at eiendommene ble kjøpt før Russlands invasjon av Ukraina. Da hadde Norge et vennskapelig forhold til vår nabo, og det var mindre grunn til å kritisere norske myndigheter, blant annet. Samtidig mente vi at den nye sikkerhetssituasjonen i Norge helt klart berettiget identifisering. Det var også viktig å unngå å mistenkeliggjøre andre utenlandske personer i nordområdene. Gitt sikkerhetssituasjonen måtte vi også tenke utover Norges landegrens. Vi ønsket å identifisere med tanke på at personene kan ha kjøpt eiendommer i andre land i nærheten av strategisk viktig infrastruktur – slik at journalister i utenlandske medier kan få treff ved eventuelle søk på «våre» navn. Vi vurderte også lenge at russere med eiendommer i Norge kan bli utsatt for press fra russiske myndigheter. Vi måtte være sikre på at vi ikke eksponerte personer som eksempelvis var Putin-kritiske. Vi valgte derfor kun å identifisere personer vi mente tålte offentlig oppmerksomhet, altså dem som har koblinger til den russiske makten. Flere hadde uttrykt tydelig støtte til fullskalainvasjonen av Ukraina i sosiale medier.

Forretningsmannen Oleg Strazding klaget TV 2 inn til PFU på en rekke punkter i VVP, via Elden advokatfirma i Norge, blant annet for identifisering. TV 2 fant flere tungtveiende

grunner til å identifisere Strazding, fra hans koblinger til etterretning til eiendommenes strategiske plasseringer. Strazding klaget blant annet på bruken av ordet «koblinger» når vi beskrev hans forbindelse til russisk etterretning, et ord vi bevisst valgte å bruke da «koblinger» antyder en kjede med ledd. PFU konkluderte med at TV 2 ikke hadde brutt god presseskikk, at identifisering var berettiget, og at Strazdings koblinger til etterretning er godt dokumentert i saken.

Spesielle erfaringer

Å fremskaffe dokumentasjon er krevende i et land der pressefriheten ikke eksisterer. TV 2s team har ikke kunnet reise til Russland i forbindelse med disse sakene på grunn av sikkerhetssituasjonen. Vi får dessuten ikke svar på våre visumsøknader. Verifisering av fakta er ekstra krevende inn mot personer som ønsker anonymitet. Makteliten i Russland er kjent for å systematisk motarbeide kritisk og uavhengig journalistikk. Der fengsles journalister for å bedrive nøyaktig den typen journalistikk som TV 2 og Dossier Center nå har gjennomført.

De russiske gravejournalistene som TV 2 har samarbeidet med, jobber derfor i eksil på grunn av sin sikkerhet. I dette prosjektet har de vært reportasjeledet av redaksjonelle ledere i TV 2 og samarbeidet tett med TV 2s journalister. Vi ønsker å rette en stor takk til de to russiske journalistene for deres innsats og samarbeid, og anser dem som likeverdige innsendere av denne rapporten, selv om de ikke er medlemmer av norsk presse.

Organisering av arbeidet

Prosjektet begynte med én reporter og endte med et kjerneteam på ti personer, pluss de to russiske journalistene fra Dossier Center. Reportasjeledere: Utenrikssjef Aslaug C. Henriksen (tlf. 99568115) og reportasjeleder for undersøkende journalistikk, Ingrid Fredriksen (tlf. 99256094). Prosjektleder: Anniken Jonassen Hjertholm. En stor takk også til nyhetssjef Fredrik Kirkevold og nyhetsredaktør Karianne Solbrække. Vi hadde daglige morgenmøter for alle som kunne. To reportere jobbet fulltid med prosjektet i flere måneder, resten jobbet deltid i perioder eller gjorde oppgaver ved siden av det løpende nyhetsarbeidet, styrt etter behov. Slik sikret vi fleksibilitet i et prosjekt som gikk utover landegrensene, der vi måtte sikre mange opptak til TV, som krever mye ressurser.

TV 2s viktigste funn

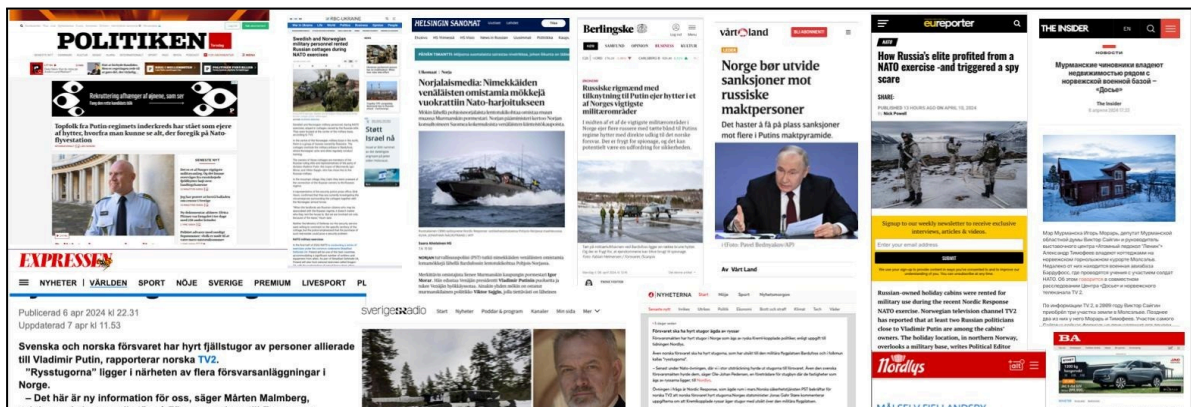
- Flere russiske statsborgere med koblinger til makt og myndigheter i Russland eier i dag eiendommer nær militære og strategisk viktige områder i Norge (se vedlegg 1).

- Norske myndigheter har ikke gjennomført systematiske bakgrunnsjekker av personer som har kjøpt eiendom i Norge, heller ikke personer fra etterretningstrusler som Russland, Kina og Iran.
- Tre russere med tydelige maktkoblinger i Russland eide hytter med fri sikt til Bardufoss militære flystasjon:
  - Den russiske ordføreren Igor Morar, Alexander P. Timofeev, som har en lederstilling i det sanksjonerte selskapet Atomflot, og datteren til politikerveteranen Viktor Saygin. Kort tid etter TV 2s sak fortalte flere medier at bergenspolitikeren Trond Tystad og hans kone Zhanna Petryaeva Tystad hadde overtatt sistnevnte hytte.
- Den russiske forretningsmannen Oleg Strazding har koblinger til russisk etterretning, og eier to eiendommer i et område der Nato trener på russisk invasjon av Nord-Norge.
- Selv med sine etterretningskoblinger ble Strazdings eiendomskjøp, like ved et treningsområde for Nato, godkjent av norske myndigheter *etter* Ukrainakrigen. Tinglysingen ble registrert sommeren 2022.
- Vladimir Sosnovskiy, tidligere UD-ansatt og lønnet av det russiske presidentkontoret, eier et hus i Nordkapp, et område som er sentralt for Natos overvåking av nordområdene.
- Myndighetene har aldri brukt sikkerhetsloven til å stanse et eneste privat eiendomskjøp fra utenlandske privatpersoner.
- Skatteetaten mangler opplysninger om eierskap til cirka 193.000 eiendommer.
- Myndighetene hadde til tross for konkrete advarsler fra PST, Økokrim og eiendomsbransjen iverksatt få tiltak for å stramme inn regelverket. Flere tiltak lå på vent.
- Der Norge har minimal kontroll over hvem som kjøper eiendom i Norge, har Finland lagt seg på en langt hardere linje og innført nye lover. Der er flere kjøp fra russere stanset.
- Eiendomskjøpene i Finland er stoppet på grunn av russernes koblinger til makt i Russland og/eller nærhet til militære installasjoner.

Konsekvenser

Sakene om russerhyttene ved Bardufoss militære flystasjon ble sitert i ni land, blant annet USA, Russland, Ukraina og Finland. Ettersom også svenske soldater hadde leid hyttene, satte Forsvarsmakten i Sverige i gang med å utrede leieforholdet og eventuell sikkerhetsrisiko. Mårten Malmberg, kommunikasjonsansvarlig i Forsvarsmakten, uttalte følgende til flere

svenske medier: – Det här är ny information för oss och det är uppgifter vi kommer att gräva djupare i. En svensk expert ba om en kartlegging av hva som hadde vært sagt på hyttene.

Sommeren 2024 vedtok en samlet justiskomiteé på Stortinget en innstilling og ba regjeringen om tydelige innstramminger i eiendomslovene. De viste til TV 2s avsløringer. Et enstemmig Storting ba regjeringen om å «utrede en plikt til å søke tillatelse til kjøp av visse eiendommer, herunder om det bør være begrensninger i hvem som kan kjøpe eiendom nær viktige militære installasjoner». Stortinget ba regjeringen om å komme tilbake med forslag om å innføre obligatorisk registrering av eierskap i eiendom.

I juli 2024 reiste justis- og beredskapsminister Emilie Enger Mehl (Sp) til Finland for å møte finske politikere. På samme tur ble Mehl med TV 2 til hytteområdet som TV 2 hadde omtalt. Mehl fortalte at regjeringen jobber med et lignende system som det finske, med forhåndsgodkjenning av enkelte utenlandske eiendomskjøp. – Det er ingen tvil om at TV 2s arbeid har belyst en viktig utfordring for Norge. Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) har levert en utredning til Justis- og beredskapsdepartementet. Lovforslag om forhåndsgodkjenning av kjøp av noen typer eiendom vil bli sendt ut på høring første halvår 2025.

10. januar 2025 gikk statsminister Jonas Gahr Støre (Ap) på talerstolen for å presentere den nye Totalberedskapsmeldingen. Han kom med en tydelig melding: – Dersom aktører fra land som vi ikke har et sikkerhetspolitisk samarbeid med, ønsker å kjøpe eiendommer i nærheten av militære installasjoner eller andre viktige steder, så skal vi vite hvem de er, og hvorfor de er der.

Vedlegg - oversikter og publiserte saker

Vedlegg 1: Oversikt over eiendommer og nøkkelpersoner

1: Hyttene i Måselv fjellandsby

De russiskeide hyttene i fjellandsbyen ligger med fri utsikt rett ned til Bardufoss militære flystasjon, en viktig flybase for Nato, nær Hærens hovedkvarter.

Eiere: Igor Morar

Russisk toppolitiker, ordfører i Murmansk by og medlem av president Vladimir Putins parti. Morar har en rekke ganger uttrykt sterk støtte til Russlands fullskalainvasjon av Ukraina.

Bildet med rød ring viser Igor Morar på en militær seremoni sammen med nåværende sjef for den russiske marinen. Foto og skjermdump fra Morars Telegram-konto.

Datteren til russisk politiker

Kvinnens far, Viktor Saygin, er en mektig regional politiker i Russland med tette bånd til det russiske militæret. Han er sentral i et senter som driver med våpentrening av barn. Han kjøpte også opprinnelig de tre hyttetomtene i fjellandsbyen.

Foto: Viktor Saygins Telegram-konto.

Alexander P. Timofeev

Har en lederstilling i Atomflot, et selskap som står på EUs sanksjonsliste. Atomflot driver atombredne isbrytere, som både militæret og næringslivet i Russland er helt avhengig av.

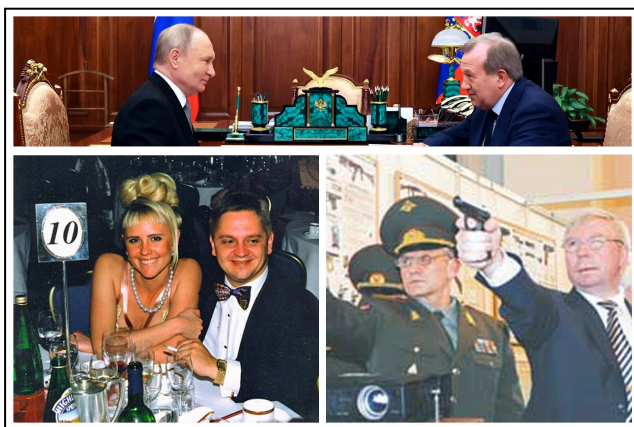

Nederst til venstre: Alexander Timofeev. Foto: Atomflot

2. Oleg Strazding, Jøkelfjord i Kvæningen

Russisk forretningsmann med koblinger til russisk etterretning. Mangeårig styrekollega med Viktor Komgorov, tidligere visedirektør i FSB, og tidligere styrekollega med medlem av sikkerhetsrådet i Russland, Gennady Krasnikov. Eier et hus og et lagerbygg i samme kystområde som et militært treningsområde for Nato.

Nede til venstre: Oleg Strazding, t.h.: Viktor Komgorov. Øverst t.h.: Gennady Krasnikov. Foto: warandpeaceball.org.uk, NTB og Russisk Militært Tidsskrift 2007-07 (42)

Foto: Daniel Berg Fosseng og Forsvaret

3. Vladimir Sosnovskiy, Gjesvær på Nordkapp

Tidligere direktør for et senter eid og drevet av Putins presidentkontor. Har i en årrekke jobbet for russisk UD. Sosnovskiy eier et hus på Nordkapp. Nordkapp er sentralt for Natos overvåking av nordområdene. Her ligger flere kystradarer og Forsvaret skal snart bygge luftvarslingsradarer.

Øverst t.v: Forsvarets kystradar på Nordkapp, Vladimir Sosnovskiy, hjemmeside for senteret Tetkovo, eiendommen i Gjesvær. Foto: Daniel Berg Fosseng, profilbilde fra WhatsApp og skjermdump.

Vedlegg 2: Liste over publiserte saker

De viktigste sakene i serien er markert med stjerner **

Reportasjer på TV 2s hovedsending 21-nyhetene:

Det er laget en påsynsfil på YouTube med de viktigste TV-sakene. Tidskoder står oppført ved hvert innslag.

Her er link til påsynsfil: <https://youtu.be/NnM6VS-b19A>

Her er link til nedlastbar fil: <https://tv-2-1.filemail.com/d/rgywyecuenziy>

6. april 2024:

21-nyhetene. (Tidskode på vedlagte filer: 00:00 - 07:30)

Avsløring: PST har i en årrekke advart om at Russland ønsker å skaffe seg eiendommer tett på militære mål i Norge. TV 2 kan i dag avsløre at russiske borgere med bånd til Putins regime, eier hytter midt i hjertet av et av Norges viktigste militære områder.

I bakkant: Kommentar fra statsminister Jonas Gahr Støre (Ap).

7. april 2024:

21-nyhetene. (Tidskode på vedlagte filer: 07:30 - 11:51)

Militærekspertar mener TV 2s avsløring av at russere fritt kan kjøpe privat eiendom på norsk jord, viser at Norge ikke har så god kontroll som vi burde hatt.

8. april 2024:

21-nyhetene. (Tidskode på vedlagte filer: 11:52 - 16:49)

Ny avsløring: Alexander Timofeev har en lederstilling i det sanksjonerte russiske firmaet Atomflot, som drifter Russlands isbryterflåte. Timofeev har siden 2012 eid en hytte med direkte utsikt over den militære flystasjonen på Bardufoss.

I bakkant:

Melding om det svenske og norske forsvaret som leide russerhyttene. Kommentar fra SV, som krever at regjeringen innfører tinglysningsplikt.

3. mai I 2024:

21-nyhetene. (Tidskode på vedlagte filer: 16:50 - 24:16)

Ny avsløring: Den mektige, russiske forretningsmannen Oleg Strazding eier to eiendommer like ved et av Natos treningsområder i Troms. Han kobles til russisk etterretning.

I bakkant: Analyse av TV 2s politiske kommentator Aslak Eriksrud.

28. april 2024:

21-nyhetene. (Tidskode på vedlagte filer: 24:17 - 32:04)

TV 2s avsløringer rundt russerhyttene ved den militære flyplassen på Bardufoss har vakt internasjonal oppmerksomhet. Men i Finland har de begynt å si nei til denne type kjøp - og viser til rikets sikkerhet.

I bakkant: Kommentar fra justisminister Emilie Enger Mehl (Sp), som sier de vurderer å innføre lignende lovverk som Finland.

10. juni 2024:

21-nyhetene. (Tidskode på vedlagte filer: 32:05 - 38:37)

Ny avsløring: Vladimir Sosnovskiy har i flere år stått på Putins lønningsliste. I samme periode har han reist inn og ut av Norge til hytta sin i Nordkapp, et av områdene som er helt avgjørende for Norges sikkerhet.

I bakkant: Reaksjoner fra justisminister Emilie Enger Mehl (Sp) og PST.

8. juli 2024:

21-nyhetene. (Tidskode på vedlagte filer: 38:38 - 41:43)

Mehl i Finland: Nå varsler justisminister Emilie Enger Mehl at regjeringen vil innføre et krav om forhåndsgodkjenning av utenlandske eiendomskjøp. Og inspirasjonen henter hun fra Finland.

Saker på TV2.no:

De viktigste sakene er markert med **

**Russerhyttene i Bardufoss

<https://www.tv2.no/spesialer/Nyheter/bardufoss-hytte-russere/>

**Forsvaret leide russerhytte

<https://www.tv2.no/nyheter/innenriks/forsvaret-leide-russerhyttene-under-nato-ovelse/16431337/>

Støre om russerhyttene: — Vi må følge veldig nøye med

<https://www.tv2.no/nyheter/innenriks/store-om-russerhyttene-vi-ma-folge-veldig-noye-med/16589399/>

Ekspert ut mot russiske eiendomskjøp: - Dette er gutta til Putin

<https://www.tv2.no/nyheter/innenriks/dette-er-gutta-til-putin/16291378/>

**Ingen oversikt over hvem som eier

<https://www.tv2.no/nyheter/innenriks/ingen-oversikt-over-hvem-som-eier/16539982/>

**Har bånd til makten i Russland. Vil gjerne fortsette å bruke hytta

<https://www.tv2.no/nyheter/innenriks/har-band-til-makten-i-russland-vil-gjerne-fortsette-a-bruke-hytta/16588758/>

SV krever svar fra regjeringen: - Veldig lett å skjule seg

<https://www.tv2.no/nyheter/innenriks/sv-krever-svar-fra-regjeringen-veldig-lett-a-skjule-seg/16594873/>

Profilert Bergenspolitiker har overtatt russerhytte

<https://www.tv2.no/nyheter/innenriks/profilert-bergenspolitiker-har-overtatt-russerhytte/16597459/>

**Putin-toppen kjøpte hytter i Norge

<https://www.tv2.no/spesialer/Nyheter/russisk-hyttetekjoper-barn-saygin/>

MDG: - Konfisker hyttene!

<https://www.tv2.no/nyheter/innenriks/konfisker-russerhyttene/16599530/>

**Mehl etter avsløringene: Vurderer å gjøre som naboen

<https://www.tv2.no/nyheter/utenriks/vurderer-a-gjore-som-naboen/16604709/>

Selger eiendom ved luftforsvarets viktigste base: - God interesse

<https://www.tv2.no/nyheter/innenriks/selger-eiendom-ved-luftforsvarets-viktigste-base-god-interesse/16626064/>

Meglere slår alarm: - Vi er sendt i krig med tresleiv

<https://www.tv2.no/nyheter/innenriks/meglere-slar-alarm-vi-er-sendt-i-krig-med-tresleiv/16623785/>

**Eier hus i Norge - kobles til russisk etterretning

<https://www.tv2.no/spesialer/nyheter/russisk-eiendom-fjord-nato-strazding>

-Norge har hatt en for åpen dør

<https://www.tv2.no/nyheter/innenriks/norge-har-hatt-en-for-apen-dor/16647698/>

**Hva skulle russerne med det nedlagte gamle hjemmet i Finland?

<https://www.tv2.no/spesialer/nyheter/finland-russisk-eiendom-gamlehjemmet>

Mektig russer ble nektet hyttekjøp - her er de ni vedtakene

<https://www.tv2.no/nyheter/utenriks/mektig-russer-ble-nektet-hyttetekjop/16567043/>

Finland: Ekspert går knallhardt ut mot Norge

<https://www.tv2.no/nyheter/utenriks/ekspert-gar-knallhardt-ut-mot-norge/16595211/>

Finland: Vil forby alt salg av eiendom til russere

<https://www.tv2.no/nyheter/utenriks/vil-forby-alt-salg-av-eiendom-til-russere/16616495/>

Slår tilbake mot Mehl

<https://www.tv2.no/nyheter/utenriks/slar-tilbake-mot-mehl/16660706/>

Ekspert: - Konfisker hyttene

<https://www.tv2.no/nyheter/utenriks/russland-aukar-hybridkrigforinga-blitt-meir-risikovillige/16719846/>

Økokrim-sjefen slår alarm om skjulte eierskap

<https://www.tv2.no/nyheter/innenriks/okokrim-slar-alarm-om-skjulte-eiere-en-afenbar-risiko/16695567/>

**Mangler opplysninger om 193.000 eiendommer

<https://www.tv2.no/nyheter/innenriks/mangler-opplysninger-om-193000-eiendommer/16716234/>

**Justiskomiteen ber om obligatorisk registreringsplikt ved eiendomskjøp

<https://www.tv2.no/nyheter/innenriks/krever-obligatorisk-registrering-av-eiendomskjop/16739632/>

Stoltenberg: Advarer mot å være naiv

<https://www.tv2.no/nyheter/utenriks/advarer-mot-a-vaere-naiv/16736982/>

**Ble lønnet av Putin - reiser jevnlig til Norge

<https://www.tv2.no/spesialer/nyheter/russisk-eiendom-nordkapp>

Mehl: - Et veldig kjølig forhold

<https://www.tv2.no/nyheter/innenriks/mehl-et-veldig-veldig-kjolog-forhold/16731029/>

**Varslet nytt hyttegrep

<https://www.tv2.no/nyheter/innenriks/varsler-nytt-hyttegrep/16795524/>

Vil ha strengere kontroll med hyttesalg

<https://www.tv2.no/nyheter/innenriks/vil-ha-strengere-kontroll-med-hyttesalg/17343083/>

Nytt eiendomsregister blir ikke klart før valget

<https://www.tv2.no/nyheter/innenriks/nytt-eiendomsregister-blir-ikke-klart-for-valget/17222976/>

Rapport slutt